

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0030 OSLO

Dok. nummer 20/18183-2
Deres referanse: 20/6731-1
Vår dato: 29.03.2021
Vår referanse: Nils Kristian Bogen

Høring - NOU 2020:15 Det handler om Norge - Bærekraft i hele landet - Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene

og

Det handler om Norge – bærekraft i hele landet (NOU 2020: 15) (Demografiutvalget)

Innledning

Universitetet i Sørøst-Norge (USN) takker for anledningen til å avgi høringsuttalelse angående de to ovennevnte utredningene.

Begge utredningene er viktige og belyser den fremtidige utviklingen av Norge som nasjon, men adresserer spesielt de utfordringene som distrikts-Norge har og som i tiltagende grad forsterkes dersom ikke målrettede tiltak iverksettes. NOU 2020: 15 ser spesielt på den demografiske utviklingen i distriktene og hvilke utfordringer befolkningsnedgang, aldring og spredt bosetting gir. NOU: 2020: 12 ser spesielt på næringslivets betydning for å sikre og utvikle «levende og bærekraftige lokalsamfunn». Begge utredningene munner ut i anbefalinger, forslag til tiltak, osv. Begge utredningene vier betydelig oppmerksomhet til viktigheten av tilgang til, og tilstedeværelse av, utdanning og kompetanse i bred forstand. Skal bosetting opprettholdes og lokalsamfunn få utvikle seg, er en tydelig konklusjon i begge utredningene at det er en helt nødvendig forutsetning. Det er spesielt disse delene av utredningene USN ønsker å kommentere på.

Universitetet i Sørøst-Norge (USN) – bakgrunn og samfunnsmandat

Meld. St. 18 (2014-2015) Konsentrasjon for kvalitet Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren reduserte antall statlige institusjoner fra 33? til 21. Universitetet i Sørøst-Norge (USN) er et produkt av denne reformen, i det de tidligere høyskolene i Buskerud, Vestfold og Telemark i perioden 2014 til 2016 fusjonerte til en stor høyskole og i mai 2018 fikk akkreditering som Norges 10. universitet med åtte studiesteder spredt over tre fylker.

Helt sentralt i universitetets strategi står arbeidet med regional forankring og et tett samarbeid med regionens og lokalsamfunnets arbeids- og samfunnsliv. Universitetets studieprogram skal sikre relevans og høy kvalitet gjennom et slikt tett samarbeid, og forskningen, som bl.a. bygger opp under studieprogrammene, skal være anvendt og med god forankring i det samme arbeids- og samfunnsliv. Utviklings- og innovasjonsaktiviteter skjer også i stor grad på samme vis. Universitetet har gjennom sin aktivitet som mål å bidra til lokal og regional verdiskaping og gjennom det også bidra til vekst i antall kunnskapsbaserte arbeidsplasser og oppretthold av bosetting i hele landet.

Gitt dette, er begge utredningene interessante og svært relevante for USNs forståelse av hva slags samfunnsaktør vårt universitet skal være, og hvilke rammebetingelser og utviklingstrekk i befolkning og arbeidsliv vi må både hensynta og søke å påvirke i vårt arbeid for å lykkes med det.

Sentralisering

Begge utredningene adresserer utfordringene Norge har for å opprettholde bosetting og bidra til verdiskaping i hele landet og peker på hva som må til for å vedlikeholde og videreutvikle distriktene for at det skal kunne skje.

Utredningene må tolkes som et uttrykk for at Norge som nasjon ønsker et bredt mangfold i bosetningsmønstre gjennom tilgang til arbeid for alle, velferd og gode oppvekst- og levevilkår generelt, samt gode muligheter for alle til å bidra til vekst og verdiskaping i hele landet. Driverne for sentralisering er mange. Noen er av demografisk natur (NOU 2020: 15), som befolkningsnedgang, aldring og det faktum at distriktene har spredt bosetting. Andre er tilgang til arbeid og et godt tjenestetilbud. Med sine forskjellige utgangspunkt og mandater, handler likevel begge utredningene i stor grad om hva som er de største truslene for at Norge ikke vil lykkes med en slik ambisjon, hva som må til for å bremse eller motvirke en uønsket utvikling og hva som er viktig i lokal og regional næringspolitikk for å bidra til levende og gode samfunn

Utredningene trekker også veksler på mye av det samme kunnskapsgrunnlaget, felles statistiske kilder og i noen grad også direkte på hverandres funn.

NOU 2020: 12 ser på næringslivets betydning for å nå distriktpolitiske mål og har som mandat både å redegjøre for betydningen av et levedyktig næringsliv som et avgjørende premiss for å sikre og videreutvikle gode og levedyktige lokalsamfunn over hele landet, samt gi anbefalinger for hva som blir viktig for å lykkes med det. NOU 2020: 15 har som mandat spesielt å se på hvordan økt andel eldre påvirker distriktene og hvilke konsekvenser og utfordringer bl.a. dette gir for å opprettholde bærekraften i hele landet, samt fremskaffe gode forslag til hvordan Norge best kan møte disse utfordringene.

Universiteter og høyskoler som ressurs og utviklings- og omstillingsaktør i hele Norge

Begge utredningene trekker frem viktigheten av tilgang til, og tilstedeværelse av, høyere utdanning og forskning. I NOU 2020: 12 sies det at tilgangen på «arbeidskraft med rett kompetanse er en stor utfordring for næringslivet i distriktene» (kap. 1.1). På samme måte slår NOU 2020: 15 fast at «tilgang til kompetanse er . . . den viktigste faktoren for lokalisering av kunnskapsvirksomheter» og at utdanningsinstitusjonene dermed blir en «viktig forutsetning for vekst i den regionen de befinner seg i» (kap. 8). Videre peker den på at det «må legges til rette for dem som ønsker å ta høyere utdanning i distriktene» og at det er «særlig viktig med et desentralisert og fleksibelt utdanningstilbud til de personene som allerede er etablert i distriktsområder.» Endelig understreker utvalget også viktigheten av at det «fortsatt finnes utdanningsinstitusjoner i distriktene, slik at de som er vokst opp i sentrale strøk også har mulighet til å ta utdanning her» (kap 1.1.3).

USNs strategi bygger mye på samhandling med regionalt arbeids- og samfunnsliv, og omfanget og mangfoldet av dette er i stor utvikling. Vår opplevelse er at omgivelsene i stadig større grad ser betydningen av slikt samspill for å skape vekst og verdiskaping, god samfunnsutvikling og gode liv for innbyggerne. Universiteter og høyskolars rolle som regionale utviklingsaktører er i vekst og utvikling, og denne delen av samfunnsoppdraget bør defineres tydeligere, og gis mer plass, i KDs oppdragsbrev til institusjonene.

Kompetanse avgjørende for å sikre distriktene

I det følgende vil USN kommentere på utvalgte deler av utredningenes anbefalinger, og spesielt de som direkte angår universiteter og høyskolars rolle i utviklingen av distrikt-Norge. En generell anbefaling begge utvalgene gir, er å ha et bevisst forhold til å legge nye, statlige arbeidsplasser, evt. også reallokere eksisterende, ut til regionene. Brandtzæg-utvalget sier at lokaliseringpolitiske hensyn (av statlige virksomheter) må tillegges «langt større vekt enn det som har vært tilfelle frem til i dag» (s 170).

Brandtzæg-utvalget spør hvordan næringslivet i distriktene kan sikres tilgang til kompetent arbeidskraft (s 171). Dette er viktig, bl.a. fordi et «godt og attraktivt studietilbud kan også ha stor betydning for tilflytting. Studier har vist at rundt 70 prosent blir værende i regionen der de har gjennomført studiene. Av studenter som i tillegg er født i samme region, blir hele 80 prosent værende» (s 171).

Dette er noen av utvalgets anbefalinger som USN ønsker å kommentere på:

- *Det bør innføres insentiver for at universiteter, høyskoler og fagskoler skal etablere flercampusmodeller for å møte arbeids- og næringslivets behov over hele landet, samtidig som det skapes relevante kunnskapsmiljøer i krysningspunktet mellom utdanning, forskning og næringsliv.*

USNs kommentar: Strukturreformen medførte at mange UH-institusjoner gjennom fusjonene ble flercampusinstitusjoner. USN er et godt eksempel på det med sine 8 studiesteder spredt over tre fylker, mens f.eks. NTNU, som et etablert universitet med all virksomhet samlet i Trondheim, fikk to nye campuser i helt andre deler av landet. Et premiss i strukturreformen var at en desentralisert struktur ikke skal svekke kvaliteten i studietilbudene. Mindre studiesteder ble derfor skrevet inn i en større faglig sammenheng gjennom reformen. Reformen skulle innebære færre institusjoner, men ikke færre studiesteder. USN mener at strukturreformens intensjoner ikke er fulgt opp. USN anbefaler derfor å legge bedre til rette for at nåværende institusjoners spredte studiesteder, og eksisterende fagmiljøer, kan utnyttes bedre enn det som er tilfelle i dag gjennom ulike løsninger av nett- og samlingsbaserte utdanningstilbud. USN mener at en ytterligere etablering av studiesteder og -tilbud som fordrer permanent faglig tilstedeværelse og oppbygging av nye fagmiljøer som tilfredsstillende forskriftene for å drive høyere utdanning og holder høy nok kvalitet, ikke er å anbefale. En slik utvikling vil bidra til å spre faglige ressurser tynt utover. Det vil reversere de politiske ambisjonene i Strukturreformen og svekke kvaliteten i høyere utdanning i distriktene.

- *Institusjoner innenfor høyere utdanning er i stor grad lokalisert i sentrale områder. Strukturreformen som er gjennomført, vil kunne bidra til ytterligere sentralisering av utdanningsinstitusjonene, ved at utdanningstilbud i distriktene blir lagt ned. Insentivsystemet og finansieringen av universitetene, høyskolene og fagskolene bør utformes slik at det stimulerer til desentralisert studiestedstruktur.*

USNs kommentar: USN støtter siste del av denne anbefalingen. Tiden etter strukturreformen har vist at Regjeringen ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp med ressurser for å sikre noe av reformens intensjon; å skape færre og sterkere fagmiljøer uten å redusere tilgang til høyere utdanning i landet. For USN medførte fusjonen større grad av organisatorisk og markedsmessig kompleksitet. Gitt USNs ambisjon om å være en kompetansetilbyder og regional utviklingsaktør både for regionen samlet og for åtte lokalsamfunn rundt egne studiesteder, så fordrer det store ressurser. Hva som defineres som «sentrale områder» ovenfor er i praksis et relativt begrep, selv om utvalget legger til grunn SSBs kategorisering i «sentralitetsklasser». I USN sitt primære nedslagsfelt, Vestfold Telemark og Buskerud-delen av Viken, mener vi at eksisterende studiestedsstruktur langt på vei vil kunne møte våre distrikters behov for kompetanse. USN har ikke opplevd strukturreformen som en sentraliseringsreform, men etterlyser en politisk oppfølging av den.

- *For å dekke det lokale og regionale næringslivets behov for arbeidskraft er det behov for fleksible etter- og videreutdanningstilbud i regi av universitetene, høyskolene og fagskolene, utover det som tilbys i dag.*

USNs kommentar: Økt satsing på fleksibel utdanning er et prioritert felt for USN. Gitt USNs profil som et arbeidslivsintegreert universitet lokalisert i et geografisk område med relativt lav studietilbøyelighet, er dette et felt der USN er i gang med å øke aktiviteten. Hurtigomleggingen til digital undervisning som følge av koronapandemien, gjør at det digitale kompetansenivået som kreves for å lykkes med en slik satsing, er bedre enn tidligere.

- *Samarbeid om forskning og utvikling mellom universiteter, høyskoler, forskningsinstitusjoner, fagskoler og næringslivet i distriktene bør styrkes. De store bedriftene drar nytte av etablerte samarbeid, men terskelen for at mindre bedrifter skal dra nytte av dette, kan ofte være for høy. Her har alle aktørene et felles ansvar. Offentlige virkemidler som stimulerer mindre bedrifter i distriktene til slikt samarbeid, bør prioriteres.*

USNs kommentar: USN støtter viktigheten av å tilby høyere utdanning og forskning regionalt og i nærheten av der verdiskaping og omstilling må skje. Tilgang til nasjonal og internasjonal ledende forskning bidrar til etablering av relasjoner og bygger tillit mellom forskningsinstitusjoner og aktører som trenger slik kunnskap for innovasjon og verdiskaping. For å stimulere til slike samarbeid, må det være incentiver og finansieringsmekanismer som bidrar til å utløse og styrke nye og etablerte samarbeidskonstellasjoner. Særlig virkemidler mot de små bedriftene

bør prioriteres da de er helt avhengig av rask tilgang til anvendt forskning og nødvendig kompetanse for suksess. USN vil på denne bakgrunn advare mot en desentralisering av høyere utdanning og en konsentrasjon av forskningen. Både kvalitet i utdanningen og forskningsbasert innovasjon i små og mellomstore bedrifter i distriktene fordrer forskningsaktive fagmiljøer i distriktene.

- ***For å sikre bedre samhandling mellom næringslivet og utdanningsinstitusjonene, bør det vurderes nye krav om praksisopphold i bedrifter ved flere utdanningsretninger, etter modell av sivilingeniørstudiet ved NTNU.***

USNs kommentar: Dette er et godt forslag, og mange UH-institusjoner har integrert forskjellige varianter av praksisopphold i studieprogram utover de program som har det som en betydelig og obligatorisk del. USN har f.eks. sin «Industrimaster», en treårig masterutdanning i ingeniørfag hvor studenten 50% av tiden arbeider som ansatt ingeniør i en bedrift. Andre eksempler er Y-vei, AS-ordningen på BA-nivå og «næringsbachelor».

- ***Digitale læringsplattformer gir muligheter for å gjøre opplæringstiltak og etterutdanning lettere tilgjengelig for distriktnæringslivet.***

USNs kommentar: Digitalisering av utdanning gir fleksible utdanningstilbud som kan bidra til å tilgjengeliggjøre høyere utdanning for bedrifter og personer i distriktene. Kombinert med USNs flercampusmodell/den nasjonale flercampusmodellen som ble etablert gjennom Strukturreformen kan dette bli et kraftfullt verktøy. Pandemien har gitt en hurtigdigitalisering som det kan bygges videre på for å gjøre høyere utdanning langt mer fleksibel. Digitale løsninger kan gis alene eller i kombinasjon med samlinger nær relevant arbeids- og næringsliv.

- ***Regionale trainee-ordninger er målrettede og effektive ordninger som kan bidra til at bedrifter i distriktene lettere får rekruttert nyutdannede med ønsket kompetanse. Ordningen styrker også bosettingen i de aktuelle kommunene. Flere regioner bør vurdere å etablere trainee-ordninger eller videreutvikle eksisterende ordninger, slik at flere bedrifter kan delta.***

USNs kommentar: Dette trekkes også frem i NOU 2020: 15 som et tiltak det er høstet gode erfaringer fra. USN støtter et slikt tiltak. USN har erfaringer med trainee-ordninger i eget nedslagsfelt og ser at det kan være et interessant tiltak å videreutvikle i et samspill mellom UH-sektor, off. myndigheter og næringslivet både for å beholde nyutdannede i en region, men også for å tiltrekke seg kompetanse utenfra.

- ***For å bedre tilbudet av fleksible etter- og videreutdanninger i distriktene mener utvalget at det er behov for å styrke insentivene i finansieringssystemene for høyere utdanning, herunder høyere yrkesfaglig utdanning og at det i større grad må legges til rette for offentlig- privat utviklingssamarbeid.***

USNs kommentar: USN støtter dette forslaget. Det er viktig med finansiering også av denne type tilbud i UH-sektoren, men kanskje vel så viktig å styrke etterspørselssidens muligheter for finansiering.

- ***Koronasituasjonen har vist at digitale plattformer kan brukes i større grad enn tidligere og dermed kan bidra til at etter- og videreutdanning i større grad kan tas fra distriktene. For utdanninger som er særlig etterspurt i Distrikts-Norge, bør det vurderes undervisningsopplegg som bidrar til desentralisert opplæring.***

USNs kommentar: Utdanningstilbud som digitaliseres og gjøres tilgjengelig på alternative måter, er god desentralisering av utdanning. De som tar utdanning i distriktene, må ha samme gode kvalitet i tilbudene som andre. En nasjonal politikk som fremmer desentralisert utdanning, men samtidig fremmer konsentrasjon og sentralisering av forskning, vil ikke bygge samfunnsstrukturer som bidrar til omstilling, fornyelse og verdiskaping i distriktene. En slik politikk vil snarere svekke grunnlaget for arbeidsplasser, tjenester og bosetting i distriktene. Sett fra USN sitt ståsted er det viktig at vi fullt ut utnytter flercampusmodellen som ble skapt gjennom strukturreformen, kombinert med økonomiske rammer for å utvikle digitale/hybride utdanningstilbud. Det bør derfor ikke etableres nye permanente studiesteder med fast personale (flere studiesteder gir ikke økt fleksibilitet og gir ikke kvalitet). Derimot kan det gis fleksible utdanningstilbud i distriktene for en periode i samarbeid med lokale aktører, men ikke ved å bygge opp fast lokal fagstab. Personalet ved universiteter og høyskoler bør snarere være mobile og reise dit fysiske samlinger er nødvendig.

- ***Manglende tilgang til etterutdanningstilbud gjør at bedrifter i distriktene til dels***

må ta et større ansvar for å utvikle kompetansen til de ansatte enn bedrifter i mer bynære strøk, som har enklere tilgang til utdanningsinstitusjonene. For å øke næringslivets investeringer i kompetanseutvikling i typiske distriktsområder, bør skatteinsentiver vurderes. En modell kan være en Kompetansefunn-ordning rettet spesielt mot næringslivet i typiske distriktskommuner.

USNs kommentar: USN er positiv til en ordning med Kompetansefunn for å gjøre det lettere for bedrifter å satse på kompetanseutvikling i samarbeid med universiteter og høyskoler. USN videreutvikler tilbudet av bedriftsnær EVU. Gjennom å bruke etablerte samarbeidsmodeller med arbeids- og næringsliv, og utvikle nye, ønsker USN å utvikle tilbud som både kan bidra til å gi den enkelte ny kompetanse (omstillingsbehov) og tilleggskompetanse (oppdatert kompetanse).

Når det gjelder NOU 2020: 15 Demografiutvalget ønsker USN å kommentere spesielt på tre kritiske forhold som trekkes frem og som direkte adresserer UH-institusjoners rolle og virke i distriktene. I tillegg tar vi frem et pkt 4 *Incentiver* som sier noe om hva som må til for at UH-sektoren på en best mulig måte skal kunne bidra i distrikts-Norge, og som vi mener er relevant for begge utredningene.

1. Bedre balanse mellom tilbud og etterspørsel på helse- og omsorgsarbeidere og særlig sykepleiere.

USNs kommentar: Gjennomsnittsalderen i Norge øker. Folk vil leve lenger, og mange vil leve med sykdom og lyter som fordrer økt behov for helsetjenester av mange slag. Utvalget peker spesielt på behovet for flere sykepleiere og anbefaler å øke utdanningskapasiteten. USN støtter en slik anbefaling. Allerede i dag er det en betydelig underdekning på sykepleiere, og gitt ovenstående, vil denne ubalansen øke drastisk i kommende år dersom ikke utdanningskapasiteten økes. Det er grunn til å tro at en økende ubalanse mellom tilbud og etterspørsel på sykepleiere vil ramme distriktene og primærhelsetjenesten spesielt hardt.

USN støtter også den tydeliggjøring om viktigheten av regional samordning knyttet til kompetanseutvikling og kapasitetsbygging. Dette vil gi større mulighet for å tilby relevant og strategisk kompetansebygging knyttet til både utdanning og forskning og USN ser fram til muligheten for å kunne bidra inn i dette.

USN er svært opptatt av strategisk kompetansestyring med bakgrunn i det å styrke sin posisjon som regional utviklings- og kunnskapsaktør. Vi tror gjennom dette at vi kan bidra til å styrke kommunenes evne og mulighet til å utvikle bærekraftige og gode helse- og omsorgstjeneste.

Etterspørselen etter viktige grupper av helsepersonell rettet inn mot sykehusene og kommunale helse- og omsorgstjenester er, som nevnt innledningsvis, i stor grad avhengig av aldringen av befolkningen. USN ligger i en region – (Vestfold-Telemark og Viken) som består av i alt 73 kommuner. I Viken har 16 kommuner færre enn 5000 innbyggere, og i Vestfold Telemark er antallet kommuner med et så lavt innbyggertall 9. Dette er kommuner som signaliserer mangel på helsepersonell og har rekrutteringsutfordringer.

Alderssammensetningen i kommunene i nedslagsfeltet til USN – viser at tidligere Telemark fylke er en del av regionen med høy omsorgsbyrde, en utvikling, som ifølge SSB, er ventet å øke sterkt i årene fram mot 2040. Kviteseid er kommunen med den høyeste framskrevne omsorgsbyrden i denne delen av fylket, deretter følger kommunene Notodden, Sauherad og Hjartdal. Dette er distriktskommuner med lave innbyggertall med unntak av Notodden. Ser vi på deler av Viken – Hallingdalregionen (Flå, Nes, Gol, Hemsedal, Ål og Hol), har Flå kommune den høyeste omsorgsbyrden En sterkere økning i omsorgsbyrder er framskrevet av SSB i Hol, Gol, Ål og Nes, der omsorgsbyrdene er forventet å øke betydelig fram mot 2040. Dette er også distriktskommuner med innbyggertall lavere enn 5000. Alle kommunene som her er nevnt, er i mangel på/har stort behov for helsepersonell – sykepleiere.

USN har derfor iverksatt et større samarbeid om en desentralisert sykepleierutdanning i et tett og strategisk samarbeid med disse kommunene som her er nevnt. Gjennom dette samarbeidet vil vi samle opp erfaringer og styrke vårt samarbeid med regionens kommuner, og gjennom det være i posisjon for å videreutvikle et lokalt/regionalt samarbeid for fremtidig kompetanseutvikling.

Utvalget peker også på tilgang til praksisplasser som en flaskehals, noe som er en realitet og en stor utfordring for utdanningsinstitusjonene. USN ønsker å se på mulighetene for å utvide denne kapasiteten gjennom å finne alternative former for praksis, f.eks. gjennom AR/VR. USN har utviklet og vil utvikle nye helsefagutdanninger spesielt rettet mot

kommunehelsetjenesten. Samhandlingsreformen kan ikke bare forstås som en strukturreform, men også som en kompetansereform.

2. Fleksibel og desentralisert utdanning er viktig for rekruttering til og kompetanseheving i distriktene.

USNs kommentar: Spesielt trekker utvalget frem ønsket om flere desentraliserte og fleksible utdanningstilbud som knyttes til praksisplasser i distriktene (1.1.2, 6.2, 6.5., 8.3). Regjeringen har de siste årene bevilget flere hundre millioner kroner til utvikling og gjennomføring av desentraliserte og fleksible utdanningstilbud, deriblant sykepleierutdanninger i distriktene. Det er positivt og eksempler på initiativ som bør trappes opp, men det er viktig at slike settes inn i en strategisk, mer helhetlig, plan for å sikre distriktskommunenes fremtidige tilgang på kompetanse generelt, og, i denne sammenheng, helsetjenester av høy kvalitet. Utvalget etterlyser nettopp en helhetlig plan, og sier denne delen av tilbudet om høyere utdanning, etter strukturreformen, har en «uklar» plass. Regjeringens initiativ tidlig i 2021 om å legge frem en nasjonal strategi for desentralisert og fleksibel utdanning generelt, kan være et svar på det og gi noen avklaringer.

Pandemien har vært en driver for økt bruk av digitale læringsverktøy og bidratt til å senke terskelen for å ta disse mulighetene i daglig bruk. Det er godt nytt for distriktene fordi det da også senker terskelen for mange til å benytte seg av mulighetene for å ta høyere utdanning gjennom digitale, fleksible utdanningstilbud. Når det gjelder desentrale, fysiske tilbud om høyere utdanning i distriktene, utenfor studiestedene, er det nærmere omtalt nedenfor.

3. Universiteter og høyskoler sin tilstedeværelse i distriktene

USNs kommentar: Utvalget slår fast at utdanning er den enkeltfaktoren som har sterkest sentraliserende effekt på flyttemønsteret (2.4.1). Det understreker viktigheten av å kunne gi tilbud om høyere utdanning til folk der de bor. Det er enklere å utvikle, og kunne gi, det i et etter- og videreutdanningsperspektiv, enn til unge førstegangs søkere til høyere utdanning. Strukturreformen hadde som mål å redusere antall institusjoner, men ikke redusere tilgangen til høyere utdanning i noen del av landet. Norge har relativt få innbyggere i et langstrakt land og med en spredt bosetting. Det gir utfordringer for distriktene, som disse utredningene peker på, når det gjelder tilgang til/tilstedeværelse av høyere utdanning og forskningsressurser. Samtidig har Norge, sett i forhold til innbyggertall og geografi, et høyt antall UH-institusjoner og studiesteder. Hovedutfordringen fremover blir å opprettholde denne tilgjengeligheten til kompetanse for enkeltpersoner og samfunns- og næringsliv i eksisterende struktur. Samtidig må UH-sektoren videreutvikle tilbud på/gjennomføring av relevant og fleksibel kompetanse som hele landet etterspør. Hoveddelen av dette vil måtte skje digitalt og via nett. Desentraliserte, fysiske tilbud om hele profesjonsutdanninger vil tidvis kunne skje i regioner hvor det ikke universitet eller høyskole er lokalisert, men også da understøttet av digitale læringsverktøy. Disse vil kreve svært god planlegging, godt samarbeid med kommuner/lokale myndigheter, samt tett oppfølging av deltagerne.

USN har åtte studiesteder, hvorav noen er lokalisert i distriktskommuner og mindre byer med omland preget av spredt bebyggelse og relativt skrint næringsliv. USN bruker studiestedene som omdreiningspunkt for lokalt kompetansesamarbeid og -utvikling hvor USN sine samlede fagressurser kan settes inn ved behov. Vi ser likevel verdien av for eksempel å kunne tilby desentral sykepleierutdanning i øvre deler av Buskerudregionen og i Vest-Telemark, som begge har et uttalt underskudd på sykepleiere, og hvor vi ikke har fysisk tilstedeværelse som tilbyr slik utdanning. Vi har som ambisjon at disse regionene, etter gjennomført program, skal ha styrket andelen sykepleiere, og gjennom det også sikret kvaliteten i tjenestetilbudet innenfor helse- og omsorgssektoren betydelig og for lang tid fremover. Slikt finansieres i dag gjennom tilleggsbevilgninger som litt tilfeldig dukker opp og som vanskeliggjør langsiktig planlegging og ressursanvendelse for UH-institusjonene og evt. mottakere av slike tilbud. USN støtter derfor anbefalingen om at dette må forankres i en strategi og handlingsplan med tilhørende ressurstilførsel.

4. Incentiver

USNs kommentar: Gjennom flere stortingsmeldinger, strategier og handlingsplaner senere år understrekes viktigheten av kunnskap som premis for fremtidens utvikling, omstilling og bærekraftige verdiskaping. Dersom Norge ønsker at det også i fremtiden skal være bosetting, kunnskapsbasert næringsliv, gode og trygge lokalsamfunn over hele landet, er det viktig at universiteter og høyskoler gis rammebetingelser som bidrar til at disse kan oppfylle sin del av det samfunnsoppdraget. Begge Distriktsnæringsutvalget og Demografiutvalget understreker at det er et avgjørende premis. USN mener at det da må

- utarbeides en nasjonal strategi for regional/lokal kompetanseutvikling som også adresserer viktigheten av desentrale og fleksible studietilbud
- etableres varige økonomiske rammer, incitamentordninger og virkemidler som muliggjør en videreutvikling av flercampusuniversitetene som ivaretar denne delen av samfunnsoppdraget på en bærekraftig måte
- opprettes indikatorer som måler og belønner UH-institusjonene for kompetansesamarbeid spesielt rettet mot distriktene
- etableres bedre, og mer strukturert, samhandling mellom aktørene, dvs. universiteter/høyskoler og lokale (kommuner) og regionale myndigheter (fylkeskommuner og statsforvaltere)

Vennlig hilsen

Petter Aasen

Rektor
Universitetet i Sørøst-Norge

Nils Kristian Bogen

Viserektor
Rektors stab

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer.